



Rapport Nr. 0626

Archeologienota

Kasterlee – Frans Masereel Centrum
Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies	2
2.1	Aanleiding vooronderzoek	2
2.2	Resultaten vooronderzoek	2
2.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	3
3	Programma van maatregelen	5

1 Administratieve gegevens

Projectcode J. Verrijckt		2021-199
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021D67
locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Kasterlee
	Straat	Masereeldijk
Kadastrale gegevens	Gemeente	Kasterlee
	Afdeling	1
	Sectie	D
	Percelen	30D; 30G; 30K
Coördinaten	Noord	X: 4.96854 Y: 51.22867
	Oost	X: 4.96986 Y: 51.22807
	Zuid	X: 4.96826 Y: 51.22739
	West	X: 4.96769 Y: 51.22831
Oppervlakte plangebied		Ca. 12.500 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied		Ca. 2.500 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 2.500 m ²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

2 Gemotiveerd advies

2.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het bureauonderzoek vormt de vraag tot een omgevingsvergunning voor de heraanleg van wegverharding en de aanleg van een parking aan het Frans Masereel Centrum te Kasterlee (prov. Antwerpen). Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

2.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon het bureauonderzoek en controleboringen uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand.

Binnen de contouren van het plangebied zijn er geen archeologische waarden gekend. Binnen een straal van 1.000 m werden enkele meldingen opgenomen in de CAI. Het gaat hier onder andere om meldingen van vondsten uit de ijzertijd. Op één locatie (Koningsbos-Duivelskuil-Hoge Mouw) konden de vondsten gesitueerd worden in een funeraire context. Deze vondstlocaties zijn allen gesitueerd op de eerder vermelde dekzandrug. Het plangebied ligt in een andere landschappelijke context, waardoor er geen verhoogde archeologische verwachting kan worden opgetekend voor een archeologische site uit de ijzertijd. Verder zijn er in de omgeving van het plangebied CAI meldingen van een watermolen uit de volle middeleeuwen en een hoeve uit de 17^e eeuw.

Naar aanleiding van de aanleg van de Kempense Noord-Zuid verbinding werd een landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op ca. 380 m ten westen van het plangebied (CAI id: 210533). Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 56 sporen aangetroffen, waarvan 25 greppels, 12 paalkuilen, 9 kuilen, 8 grachten en 1 loopgracht uit WO II. Door gebrek aan vondstmateriaal is de datering van de sporen onduidelijk. Vermoedelijk gaat het om postmiddeleeuwse sporen. Het onderzoek vond plaats in verschillende landschappelijke zones, waarbij centraal ook een zone die overeenkomt met het in deze archeologienota bestudeerde plangebied. Gezien de afwezigheid van archeologisch dateerbaar materiaal kan op basis van de resultaten van dit onderzoek geen conclusie worden getrokken over een specifieke archeologische verwachting voor het plangebied.

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied grotendeels gekarteerd als Zbg (droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont) en in het zuidelijk gedeelte als Zep (natte zandbodem zonder profiel). Uit de gegevens van de bodemkaart blijkt dat de omgeving van het plangebied gekarteerd staat als plaggengronden. Plaggengronden bevinden zich voornamelijk in de omgeving van oude dorpen en kenmerken zich door een humeuze bovengrond van minstens 50 cm dik. Een plaggendek ontstaat door de vermenging van mest met heideplaggen. Deze plaggen worden vervolgens als bemesting op de akker geplaatst. Hierdoor ontstaat een typische, vaak gelaagde bodemopbouw. Deze plaggenbodems kunnen voor een goede bewaring hebben gezorgd voor voornamelijk sporensites vanaf het neolithicum.

Momenteel situeren er zich op het plangebied gebouwen in het centrale gedeelte. In 1972 werd het Frans Masereel Centrum opgericht en werd door architect Lou Jansen het hoofdgebouw ontworpen. Het betreft een gebouw bestaande uit een centrale ronde kern met daarop een grote koepelvorm. In

2018 werd een nieuwe vleugel gebouwd, ontworpen door de architecten Hideyuki Nakayama en Ido Avissar. Rondom deze gebouwen is er een bestaande wegverharding die reeds een bodemverstoring heeft veroorzaakt op 50 cm. In het noordelijk gedeelte van het plangebied staat een bos. De bomen hebben met hun wortels de bodem mogelijk verstoord. Er zijn geen andere gekende verstoringen.

Om de bodembewaring in kaart te brengen werden controleboringen uitgevoerd. Boring 1 werd uitgevoerd in het zuidelijk gedeelte van het plangebied. Hierbij werd een zeer dikke ploeglaag (100 cm) aangetroffen, waarbij mogelijks een ophoging heeft plaatsgevonden. Hieronder werd de C-horizont aangetroffen. Boring 2 werd uitgevoerd in het oostelijk gedeelte van het plangebied. Hierbij werd een verstoorde bodem aangetroffen met onderaan een donkerbruine laag, mogelijk oorspronkelijk een deel van de ploeglaag. Hieronder werd een gemengde A/C laag aangetroffen, met daaronder weer een donkerbruine humeuze A-horizont. Deze boring is gestuit op 95 cm. Boringen 3, 4 en 5 werden uitgevoerd in het noordelijke bosgedeelte van het plangebied. Er werd in boring 3 een restant van een podzolbodem zeer ondiep aangetroffen. Bovenaan werd een verspitte E-horizont aangetroffen van ongeveer 15 cm dik. Hieronder werd een verspitte B-horizont aangetroffen van 25 cm dik. Op 40 cm werd de C-horizont aangetroffen. In boring 4 werd geen restant van een podzolbodem gevonden, maar vertoonde de boring een A/A-C/C opbouw met de C-horizont op een diepte van 60 cm onder het maaiveld. Boring 5 vertoonde een gelijkaardige opbouw als boring 3. Er werd bovenaan een A-horizont gevonden van ongeveer 10 cm. Hieronder kwam ook een restant van een podzolbodem voor, waarbij de E- en B-horizont waren verspit met de A-horizont. De C-horizont werd aangetroffen op 45 cm diepten in de noordelijke zone van het plangebied werden restanten gevonden van een podzolbodem, maar deze werden verstoord aangetroffen. Dit kan erop wijzen dat de bodem in het verleden afgegraven werd.

De omgeving van het plangebied ligt tussen 12 en 30 m + TAW, waarbij op 300 m ten noorden van het plangebied een west-oost gerichte dekzandrug voorkomt. Het plangebied zelf bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 18 en 21,5 m + TAW. In het noordelijk gedeelte van het plangebied bevindt zich een beduidend hoger gelegen gedeelte, waarbij het hoogteverschil op korte afstand 2,5 m bedraagt. In de omgeving van het plangebied komen kleine gekanaliseerde beken voor: de Kremelseloop (250 meter ten zuidwesten) en de Zaardenloop (570 meter ten zuidoosten). Op 620 meter ten oosten van het plangebied stroomt de Kleine Nete. Het plangebied ligt relatief ver van open water en is niet gelegen in een gradiëntzone. De verwachting naar een aanwezige artefactensite uit de steentijd is bijgevolg matig tot laag te noemen.

Concluderend is de verwachting naar artefactensites uit de steentijd matig tot laag te noemen. De verwachting naar sporensites vanaf het neolithicum is matig. Door de afwezigheid van gekende archeologische waarden in dezelfde landschappelijke situatie uit de omgeving kan geen specifiekere archeologische verwachting worden opgesteld. In het oostelijk gedeelte van het plangebied werd de bodem dermate verstoord aangetroffen dat er met voldoende zekerheid kan gezegd worden dat er op deze locatie geen goed bewaarde archeologische site aanwezig is. In het noordelijk gedeelte werd de bodem ook gedeeltelijk geroerd aangetroffen. Een eventueel aanwezige archeologische site is hierdoor mogelijk ook verstoord.

2.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse

terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden voldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Uit bovenstaand onderzoek kan niet met zekerheid gesteld worden dat er een goed bewaarde archeologische site aanwezig is, maar kan wel met zekerheid gesteld worden dat kenniswinst bij een eventueel archeologisch vervolgonderzoek laag is.

De verwachting naar artefactensites uit de steentijd is matig tot laag te noemen. De verwachting naar sporensites vanaf het neolithicum is matig. Door de afwezigheid van gekende archeologische waarden in dezelfde landschappelijke situatie uit de omgeving kan geen specifiekere archeologische verwachting worden opgesteld.

In het oostelijk gedeelte van het plangebied werd de bodem dermate verstoord aangetroffen dat er met voldoende zekerheid kan gezegd worden dat er op deze locatie geen goed bewaarde archeologische site aanwezig is. In het noordelijk gedeelte werd de bodem gedeeltelijk geroerd aangetroffen. Een eventueel aanwezige archeologische site is hierdoor mogelijk ook verstoord. Gezien de geringe oppervlakte van deze zone zullen de geplande werken slechts een kleine verstoring teweegbrengen. De kenniswinst bij vervolgonderzoek kan als laag worden ingeschat door de kleine oppervlakte en mogelijke verstoringen. Archeologisch vervolgonderzoek is volgens een kosten-baten analyse niet nuttig. Bijgevolg wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

3 Programma van maatregelen

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek en controleboringen kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand.

Deze beslissing steunt op onderstaande redenering:

- Voldoende info versturende impact van de geplande werkzaamheden op eventuele archeologische sites:

Om de bodembewaring in kaart te brengen werden controleboringen uitgevoerd. Boring 1 werd uitgevoerd in het zuidelijk gedeelte van het plangebied. Hierbij werd een zeer dikke ploeglaag (100 cm) aangetroffen, waarbij mogelijks een ophoging heeft plaatsgevonden. Hieronder werd de C-horizont aangetroffen. Boring 2 werd uitgevoerd in het oostelijk gedeelte van het plangebied. Hierbij werd een verstoorde bodem aangetroffen met onderaan een donkerbruine laag, mogelijk oorspronkelijk een deel van de ploeglaag. Hieronder werd een gemengde A/C laag aangetroffen, met daaronder weer een donkerbruine humeuze A-horizont. Deze boring is gestuit op 95 cm. Boringen 3, 4 en 5 werden uitgevoerd in het noordelijke bosgedeelte van het plangebied. Er werd in boring 3 een restant van een podzolbodem zeer ondiep aangetroffen. Bovenaan werd een verspitte E-horizont aangetroffen van ongeveer 15 cm dik. Hieronder werd een verspitte B-horizont aangetroffen van 25 cm dik. Op 40 cm werd de C-horizont aangetroffen. In boring 4 werd geen restant van een podzolbodem gevonden, maar vertoonde de boring een A/A-C/C opbouw met de C-horizont op een diepte van 60 cm onder het maaiveld. Boring 5 vertoonde een gelijkaardige opbouw als boring 3. Er werd bovenaan een A-horizont gevonden van ongeveer 10 cm. Hieronder kwam ook een restant van een podzolbodem voor, waarbij de E- en B-horizont waren verspit met de A-horizont. De C-horizont werd aangetroffen op 45 cm diepte. In de noordelijke zone van het plangebied werden restanten gevonden van een podzolbodem, maar deze werden verstoord aangetroffen. Dit kan erop wijzen dat de bodem in het verleden afgegraven werd.

Concluderend werd in het oostelijk gedeelte van het plangebied de bodem dermate verstoord aangetroffen dat er met voldoende zekerheid kan gezegd worden dat er op deze locatie geen goed bewaarde archeologische site aanwezig is. In het noordelijk gedeelte werd de bodem gedeeltelijk geroerd aangetroffen. Een eventueel aanwezige archeologische site is hierdoor mogelijk ook verstoord.

In het noordelijk gedeelte wordt een nieuwe parking aangelegd met een geplande oppervlakte van 740 m². Hierbij is de funderingsdiepte van de wegverharding gepland op 50 cm. Bij de controleboringen (boringen 3, 4 en 5) werd een gedeeltelijk verstoorde bodem aangetroffen met lokaal restanten van een podzolbodem. De C-horizont werd aangetroffen tussen 40 en 60 cm diepte. De geplande werken zullen hierbij mogelijk een archeologisch niveau raken. Gezien de geringe oppervlakte van deze zone zullen de geplande werken slechts een kleine verstoring teweegbrengen.

De kenniswinst bij vervolgonderzoek kan als laag worden ingeschat door de kleine oppervlakte en mogelijke verstoringen. Archeologisch vervolgonderzoek is volgens een kosten-baten analyse niet nuttig. Bijgevolg wordt er geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.